

inntektsutvalget@lmd.dep.no

23. desember 2021

Innspill til inntektsutvalget for jordbruket

Landkreditt SA er konsernspiss i finanskonsernet Landkreditt, er den største enkeltaktøren innen lån og andre banktjenester til landbruket, og har en markedsandel på om lag 20 %. Landkreditt er et samvirkeforetak eid av norske bønder, og har ved årsskiftet 2020/21 nesten 9.000 medlemmer. Landkreditt er medlem av Norsk Landbrukssamvirke.

Inntektsutvalget har fått et interessant og utfordrende mandat. Landkreditt ønsker å gi noen innspill til arbeidet, og stiller oss samtidig til disposisjon for utvalget. Vi vurderer årlig omtrent 5.000 lånesøknader, og representerer dermed et fagmiljø som har god innsikt i bondens økonomi. Spesielt på tidspunkter der det er snakk om å gjøre investeringer.

Landkreditt mener det er flere faktorer som må være en del av bildet når inntektsutvalget skal gjøre sine vurderinger. Landbrukets evne til å reinvestere, utvikle og fornye seg styres i stor grad av to faktorer. Det ene er lønnsomhet og det andre er kapitaltilgang, herunder sikre tilgang på risikokapital i gode prosjekter der panteverdiene er for lave.

Hvordan inntektene til bonden er satt sammen er et komplisert bilde. Jordbruksnæringen må investere kapital for å produsere landbruksvarer og generere inntekt. Vi erfarer at driftsøkonomien har vært under press de siste årene. Den norske bonden har kunnet vise til en kraftig produktivitetsvekst, og det er knapt noen andre sektorer som kan vise tilsvarende effektivisering.

Når en ser på utviklingen i inntjening, er det et lite som tyder på at bonden har fått veldig mye høyere overskudd fra drifta som følge av dette. Landkreditt har fulgt utviklingen over tid. Svært mange prosjekter som finansieres i dag bæres ikke lenger av inntjeningen på prosjektet som finansieres. Vi har de siste 10-20 årene vært vitne til at inntekter utenfor gårdsbruket er blitt avgjørende for å realisere bondens plan om å utvikle gården, eller gjennomføre investeringer som er nødvendig for å imøtekomme offentlige krav som stilles til næringen.

Mange prosjekter har ikke god nok inntjening isolert sett til å dekke inn kostnadene bonden har med å investere, starte opp, og drive produksjonen. Driftsapparatet slites ut, og de som ikke evner å reinvestere blir på sikt tvunget til å avvikle.

Vi registrerer også at det er stadig mer utbredt at bønder leier jord og kvote til stadig høyere kostnad. Samtidig ser vi en sterk kostnadsvekst på øvrige innsatsfaktorer. Derfor er realistiske driftsplaner av høy kvalitet, som viser de faktiske inntekter og kostnader i drifta noe som må ligge til grunn for utvikling av den enkelte gård.

God planlegging og prosjektering er tiltak som bidrar til å hjelpe bonden med å ta riktige investeringsvalg. Et godt beslutningsgrunnlag er viktigere nå enn tidligere da både kompleksiteten i landbruket er større enn tidligere, og summene som investeres er til dels vesentlig større enn for få år siden. Det å synliggjøre den faktiske inntekten på investert kapital og nedlagt arbeidsinnsats innen den enkelte landbruksproduksjon har ikke vært godt nok ivare tatt.

Å sikre at landbruket har tilgang på kapital er et sentralt tiltak for å bidra til å øke lønnsomheten. Om en kun øker produktprisen eller tilskuddsnivået til bonden, vil det skape større forskjeller om kapitalen ikke hensyntas. Det er derfor et viktig punkt i inntektsutvalgets mandat å vurdere hvordan innsatt kapital skal vektlegges. Et prosjekt er gjerne finansiert både gjennom lånt kapital og egenkapital. Ulike produksjoner og ulike investeringer har ulikt kapitalbehov og binder kapital på forskjellige måter. Skal en sammenligne personinntekt i landbruket, med lønn for arbeidstakere, bør avkastning til egenkapital synliggjøres. Dette gjøres i liten grad i dag.

For at målene i landbrukspolitikken skal nås, og at bonden skal evne å henge med på utviklingen i samfunnet, er en avhengig av at det investeres. I Landbruksbarometeret 2021 oppgir hele 83,2 % av bøndene at det er behov for å gjøre investeringer i driftsapparatet på gårdsbruket.

Landkreditt ønsker å peke på at mange gode prosjekter med god lønnsomhet i deler av landet med lave panteverdier, ofte er vanskelige å realisere. Bønder i områder med lave panteverdier trenger virkemidler som gir dem tilgang til kapital på lik linje som i områder med høye panteverdier. Dette er et svært viktig tiltak for å opprettholde en variert bruksstruktur over hele landet.

Dagens ordninger med risikofinansiering er etter Landkreditts mening ikke tilfredsstillende i forhold til behovet vi i mange tilfeller opplever som reelt. Bankene må forholde seg til et strengt regime når det gjelder å ta risiko, og er i realiteten avskåret fra å kunne belåne investeringer ut over forsvarlig pant, selv om man har tro på kunden. I enkelte produksjoner kan det også ta svært lang tid fra man setter i gang produksjonen til man faktisk får inntekter. Det må derfor være en forutsetning at både banker og tilbydere av finansiering gjennom stat/kommune gjør en kritisk vurdering rundt at det er lønnsomhet og likviditet til drift i prosjekter som skal finansieres.

Landbrukets evne til å reinvestere, utvikle og fornye seg styres i stor grad av lønnsomhet og kapitaltilgang. Dette er grunnlaget for at landbruksnæringen over tid har en bærekraftig utvikling og gode inntektsmuligheter for bonden.

Med vennlig hilsen

Hans Edvard Torp
Styreleder Landkreditt SA

